

Mircea MORARIU

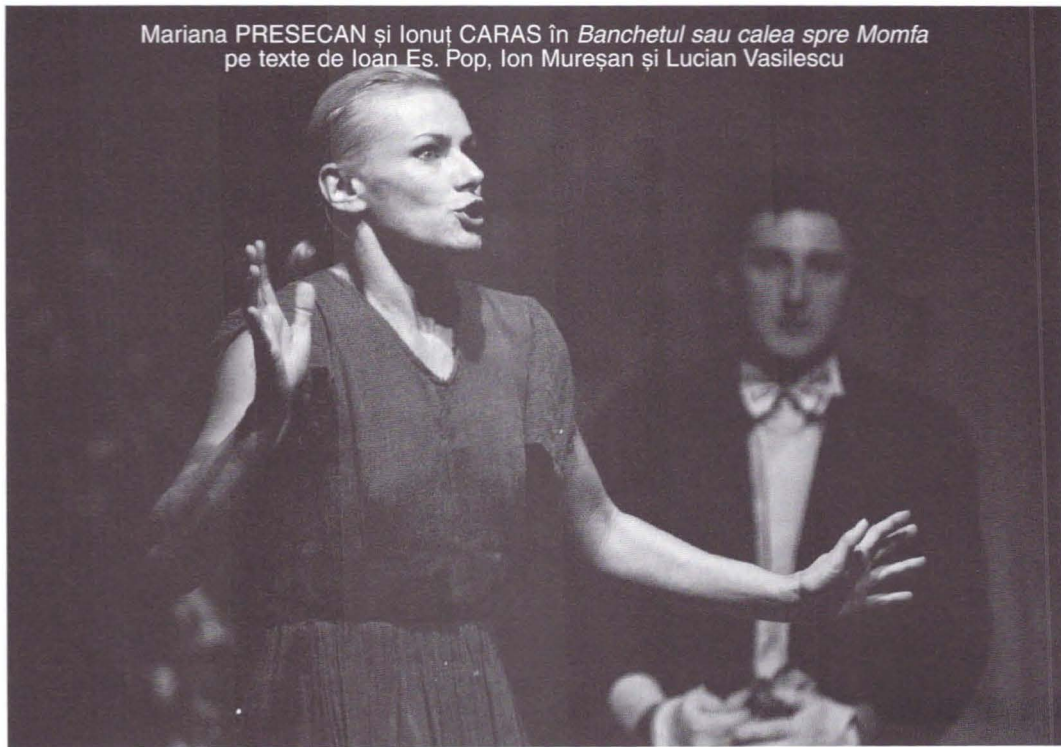
Timișoara

Dramaturgia românească în festival

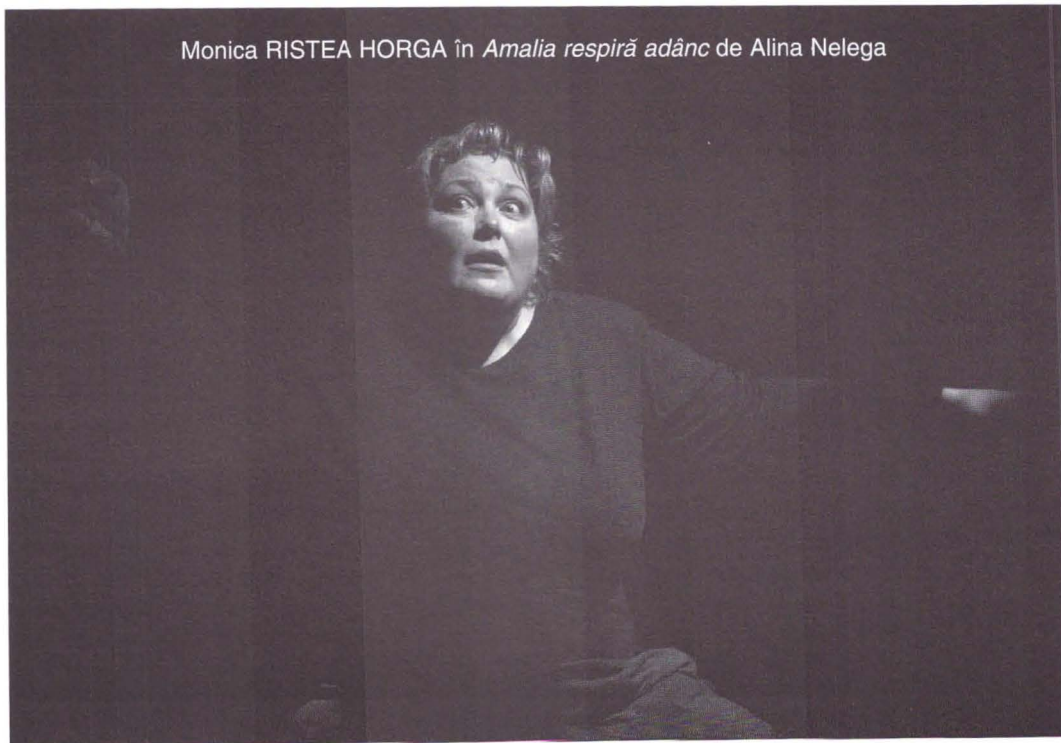
Nu fiindcă ar suferi neapărat de „sindromul reîntemeierii“ despre care face vorbire într-o importantă carte despre Maiorescu criticul Nicolae Manolescu, Maria Adriana Hausvater, tânărul director general al Naționalului timișorean, adică regizoarea Ada Lupu, și selecționerul unic Cristina Modreanu și-au propus să opereze modificări în modul de concepere a **Festivalului dramaturgiei românești** care, în vremea din urmă, dădea îngrijorătoare semne de oboseală. Gazda și principalul organizator al celei de-a XII-a ediții care s-a desfășurat la Timișoara între 16 și 24 septembrie, Teatrul Național „Mihai Eminescu“, s-a gândit, nu fără teamei, să profite de ocazie pentru a face un nou pas în procesul re poziționării instituției în viața culturală a orașului. Astfel s-ar putea explica cooptarea în *staff* a unor intelectuali de frunte, de care, slavă Domnului!, urbea nu duce lipsă, sau completarea ofertei teatrale cu o serie de concerte susținute târziu, în noapte, de nume cât se poate de prestigioase. Câteva exemple – Savina Yannatou & Primavera en Salonico din Grecia, Ovidiu Lipan Țândărică, Marius Mihalache, Anca Parghel & The Next Generation, Maria Răducanu și Pedro Negrescu.

Dar cum festivalul e, în principal, unul de teatru, firește că centrul său de interes l-a reprezentat portofoliul de spectacole. Un portofoliu generos căruia i se pot aduce puține reproșuri. Selecționerul și-a respectat promisiunea de a nu opera distincții „pe bază de generație și geografie, ci numai pe criteriile de valoare“, izbutind deopotrivă să creeze „un echilibru între viziunea regizorilor români consacrați și cea a tinerilor creatori, cu toții interesați, în maniere diferite, de aducerea în scenă a creatorilor autohtoni“. Care autori poartă nume dintre cele mai onorabile, pe afiș regăsindu-se Caragiale și Sebastian, Alina Nelega și Ștefan Caraman, Matei Vișniec, ori foarte tinerii Gianina Cărbunariu, Nicoleta Esinencu, Vera Ion sau Peca Ștefan. Geografia s-a extins atât de tare încât oferta a cuprins și excelentul spectacol cu *Scaunele*, regizat de Victor Ioan Frunză în fabuloasa scenografie a Adrianei Grand la Teatrul German de Stat din Timișoara, trecându-se peste detaliul că Eugène Ionesco, deși de origine română, nu aparține totuși literaturii dramatice românești. Oricum, e sigur că montarea surprinde prin felul în care autorii săi s-au apropiat de miezul textului ionescian. E, poate, cel mai ionescian spectacol cu *Scaunele* pe care semnatarul acestor rânduri a avut ocazia să-l vadă. Și cum nimic nu mai e pur pe lumea noastră, iar ștergerea frontierelor dintre genuri, atât de dorită de Mallarmé a devenit o realitate, spectacolele pe textele autorilor dramatici deja amintiți, li s-au adăugat *Banchetul sau Calea spre Momfa* (Teatrul Național din Cluj-Napoca, Teatrul Național „Radu Stanca“ din Sibiu în colaborare cu Muzeul Literaturii Române din București) în care, prin juxtapunerea unor poeme de Ioan Es. Pop, Ion Mureșan și Lucian Vasilescu, regizorul Mihai Măniuțiu a ilustrat într-un tulburător spectacol tema morții ca experiență ireversibilă și *Un tramvai numit Popescu* (Teatrul Național Radiofonic), scenariu de Gavriil Pinte după poemele lui Cristian Popescu, reușit experiment de teatru comunitar.

Mariana PRESECAN și Ionuț CARAS în *Banchetul sau calea spre Momfa*
pe texte de Ioan Es. Pop, Ion Mureșan și Lucian Vasilescu

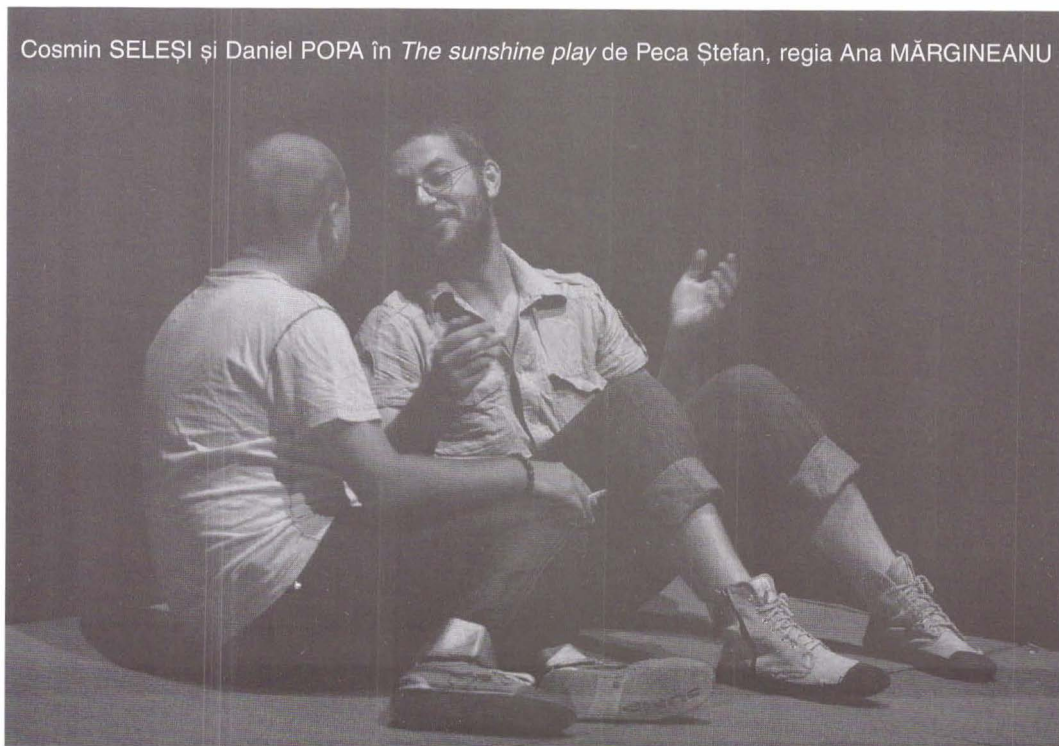
Monica RISTEA HORGA în *Amalia respiră adânc* de Alina Nelega

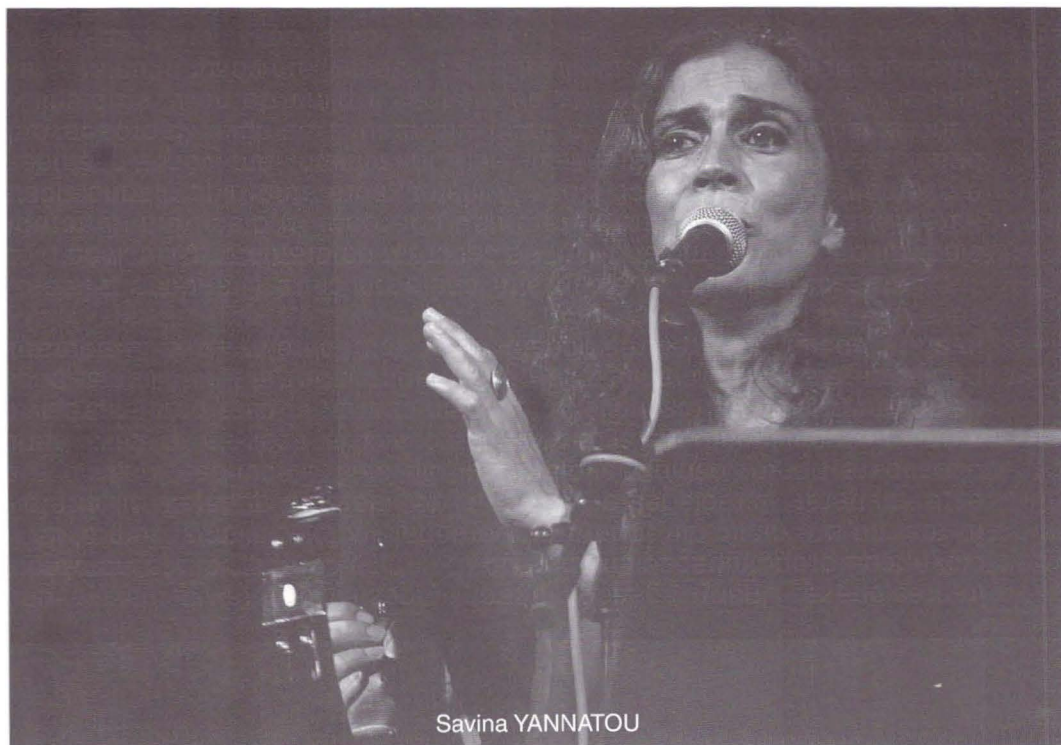

Ildiko JARCSEK-ZAMFIRESCU în *Scaunele* de Eugen Ionescu, regia Victor Ioan FRUNZĂ

Cosmin SELEȘI și Daniel POPA în *The sunshine play* de Peca Ștefan, regia Ana MĂRGINEANU

Savina YANNATOU

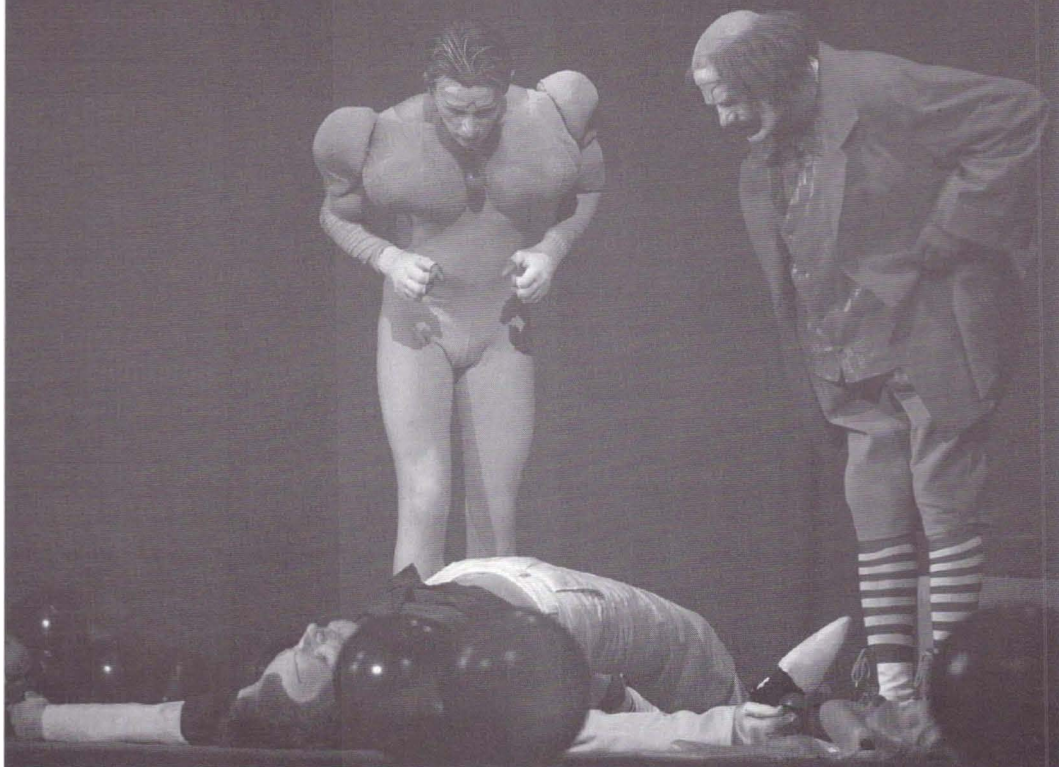
Maria RĂDUCĂNU și Pedro NEGRESCU

lar Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Timișoara a propus o adaptare a romanului-reportaj *Athénéé Palace* de R. G. Waldek, adaptare înfăptuită de regizorul Alexander Hausvater și poetul Robert Șerban. Moment deloc lipsit de semnificație în procesul de dinamizare și redefinire a profilului trupei, solicitând la maximum actorii, jucat în opt limbi, iarăși prilej de efort actoricesc, spectacolul lasă mai curând impresia unui film construit pe scenă. Printr-o succesiune de flash-uri, cu o materie dramaturgică insuficient ordonată și o supraaglomerare de semne, montarea îi creează spectatorului o oarecare stare de disconfort ce nu provine, din păcate, în totalitate dintr-o autentică provocare estetică. *Athénéé Palace Hotel* reconstituie mai degrabă viața agitată a unui mare centru cosmopolit – hotelul –, ultim bastion al cosmopolitismului într-o Europă amenințată de spectrul extremismelor de tot felul, decât șapte luni dramatice (iunie 1940–ianuarie 1941) din istoria României cărora autoarea cărții le-a fost martoră. Imprecizia istorică devine la un moment dat deranjantă, cu atât mai mult cu cât în spectacol sunt abordate momente de răscruce, uneori insuficient clarificate chiar de istoricii profesioniști.

Noaptea furtunoasă, un mai vechi spectacol al Teatrului Național din București în regia lui Felix Alexa, de altminteri unica montare estetică valabilă produsă în cursul „Anului Caragiale”, și-a păstrat peste ani nealterată forța energiilor ce l-a recomandat la premieră ca o înfăptuire de seamă, cu câteva evoluții actoricești marcante – Mircea Rusu, Orodol Olaru, Dan Puric, Mihai Călin, Irina Movilă, Medeea Marinescu, în vreme ce *O scrisoare pierdută* (Teatrul Maghiar de Stat din Cluj) s-a transformat într-o tulburătoare epistolă de conștiință pe care regizorul Tompa Gábor o trimite contemporanilor săi, atrăgându-le atenția asupra degradării unei ultime valori, cea biologică, într-o lume ce pune în pericol esența însăși a ființei umane. Spectacolul nu e doar o simplă ilustrare a mult citatei replici „Zoe, Zoe fii bărbată!! (rolul e la cotă superioară interpretat de Bács Miklós), ci are o profunzime de mesaj pe care le-am descoperit cu surprindere la această a doua întâlnire cu el.. *The Sunshine Play* de Peca Ștefan la Teatrul Luni de la *Green Hours*, în regia Anei Mărgineanu, (foarte buni interpreții Daniel Popescu, Cosmin Seleși și Isabela Neamțu), *Zuckerfrei/ Fuck you Eu. Ro. Pa!* de Nicoleta Esinencu (Teatrul „Fani Tardini” din Galați, în regia lui Alexandru Berceanu), monologul *Amalia respiră adânc* de Alina Nelega, regizat de Gavril Cadariu la Teatrul „Ariel” din Târgu Mureș, *madybaby.edu* de Gianina Cărbunariu, în direcția de scenă a autoarei la Teatrul Foarte Mic, ori *Morți și vii* de Ștefan Caraman, regizat de Ion Sapdaru la Ateneul Tătărași din Iași s-au situat la bune cote de profesionalitate, cu diverse nuanțări ale cuvântului. Mai cu seamă în cazul ultimului spectacol menționat. Revăzut, *Vitamine* de Vera Ion, montat la același Teatru de Ana Mărgineanu, mi-a dat același sentiment de lucrare dramaturgică, dar și scenică neterminată.

Favoritul Festivalului a fost Matei Vișniec, prezent cu patru spectacole, ilustrând momente diferite din creația dramaturgului: *Angajare de clown* de la Teatrul „Maria Filotti” din Brăila, în regia lui Radu Nichifor (o montare, nițeluș cam laxă, dar cu trei tineri actori remarcabili – Alin Florea, Marius Manole și Cornel Cimpoae), *La femme comme champ de bataille*, montat de Alexandra Badea la Compania Europ-Artès, *Voix dans la nuit* în care marioneta e pusă inteligent în slujba teatrului politic, și *Richard al III-lea se interzice*, în viziunea regizoarei Cătălina Buzoianu și a actorilor Teatrului „Bulandra”, Acest text,

Marius MANOLE, Alin FLOREA și Cornel CIMPOAE
 în *Angajare de clown* de Matei Vișniec, regia Radu NICHIFOR

relativ recent,, care în urmă cu câteva luni a avut parte de o montare nu tocmai inspirată, își dovedește nucleeele de teatralitate cu care l-am creditat la lectură, chiar dacă montarea suferă de un barochism exagerat și de supradimensionare. Sunt câteva elemente pe care Cătălina Buzoianu le introduce pentru a face din spectacol o mostră de teatru-documentar: discursuri din epocă, sugerarea unor exerciții de biomecanica teoretizată de Meyerhold, etc. Dar cea mai valoroasă idee a fost aceea de a le încredința unor actori roluri multiple. Astfel, Doru Ana îl joacă deopotrivă pe Stalin și pe Gardianul-șef, sau Radu Amzulescu îl interpretează nu doar pe actorul ce trebuie să îl aducă în scenă pe Richard, ci și pe nou-născutul inchișitor. Există câteva scene în spectacol cu totul deosebite, în care capacitatea de construcție scenică a regizoarei se arată în toată plenitudinea ei. Din păcate, nu întreg ansamblul are aceeași tensiune, se insinuează pe neașteptate căderi de tensiune, cu costuri pentru întreg spectacolul, altminteri o meditație interesantă pe tema relației dintre gândirea creatoare și cea captivă.

Lansările de carte, o montare israeliană a *Stelei fără nume* gândită cu multă tandrețe față de textul lui Sebastian, o alta a *Căderii* lui Camus (Karov Theatre din Israel), spectacolele-lectură din dramaturgia canadiană francofonă, dezbaterile uneori cu substanță au completat nouă zile consacrate dramaturgiei autohtone.